

Futbol, metàfora d'una guerra freda. Un estudi antropològic del Barça

Jordi Salvador Duch

El futbol, i concretament el FC Barcelona, ha estat un espai molt poc visitat des de les ciències socials. Amb l'objectiu de trencar aquesta incomunicació, he treballat durant força anys en la tesi doctoral titulada: "Futbol, metàfora d'una guerra freda", que ha estat dirigida pels doctors Joan Prat i Joan Josep Pujades de la Universitat Rovira i Virgili, tesi en la qual, des de l'antropologia social i cultural, he intentat fer un retrat del Barça i una aproximació acadèmica d'aquest fenomen social que posi fi als reduccionismes, als tòpics i al menyspreu que des del món universitari, sovint, s'ha dedicat al Barça i al món de l'esport en general.

Per què el Barça ocupa tant d'espai social a Catalunya? Quina societat és aquesta on multitud de gent dedica una part important del seu temps a seguir la trajectòria d'un club de futbol? A emocionar-se amb els seus gols, les seves victòries o les seves derrotes? Per què s'articulen discursos nacionals en nom seu? Respondre i explicar correctament, amb rigor i de forma entenedora, aquestes i d'altres qüestions, ha estat l'objectiu que he perseguit amb aquest estudi. Sempre he pensat que una mirada etnològica del món contemporani i, concretament de la societat catalana, no podia passar per alt un fenomen social com el Barça que és capaç de convocar al seu voltant molts milers de persones. De fet, el que és estrany (cosa que intento explicar, també, a la tesi) és que no hi ha hagut un intent seriós anterior d'abordar aquesta realitat social que és el Barça des

de l'antropologia social i cultural. De la mateixa manera que no hi ha més estudis dedicats al FC Barcelona, a la connexió entre l'estructura social catalana i les creences, símbols, ritus, costums i valors que es manifesten al voltant d'aquest club i que, per definició, entrarien de ple en l'objecte d'estudi original de l'antropologia.

Tenia les preguntes i els objectius i també tenia clar que un fet social total com el Barça, en paraules de Marcel Mauss, calia abordar-lo en la seva globalitat. No volia treballar un àmbit acotat, una tipologia de seguidor determinada. Volia buscar el sentit que va més enllà de les percepcions i de la psicologia individuals. El Barça que existeix com a fet social malgrat el que pensem qualsevol de nosaltres. Tenint aquestes idees clares, només em calia dedicar moltes hores, que al final van ser més de vuit anys, a recollir material i a analitzar-lo des de la perspectiva dels clàssics de l'antropologia.

Per fer això, havia aconseguit facilitats per part del club per tal de moure'm amb una certa llibertat pel Camp Nou durant unes setmanes. Havent aconseguit aquesta oportunitat, la resta ja era més fàcil. Només em calia afilar l'observació, ja que viure a Catalunya és estar immers en una societat on el Barça és una realitat que t'envolta pertot arreu. És a dir, que no cal anar a buscar res d'especial, perquè tot està al teu abast. Per aquesta raó, la clàssica metodologia antropològica, l'observació participant, ha estat la

principal tècnica d'investigació escollida en aquest estudi. Només calia ser com era, un antropòleg invisible que és allí, infiltrat en la multitud, espectador de tot i de tothom, que recorre els escenaris dels ritus en acció, però sempre emmascarat en l'anonimat més absolut. De l'anàlisi de tot aquest material va sortir una tesi de més de 400 pàgines i moltes qüestions per continuar aquest apassionant treball que no ha fet més que començar.

Una ullada a l'índex ens pot servir per fer-nos una idea de l'abast d'aquest treball, el qual ha dut per títol *Un estudi antropològic del Barça* (Estat de l'antropologia de l'esport i del futbol, Objectius i hipòtesis de treball, Metodologia); *Esport i futbol en el món contemporani* (A la recerca de les emocions perdudes, La politització dels cossos, La genealogia del futbol contemporani); *FC Barcelona. Breu síntesi històrica i mítica* (Els inicis del FC Barcelona, 1899-1910; Una entitat catalanista més, 1910-1939; La construcció del Barça com a mite, 1939-1975; Encara «més que un club», 1975-2003); *El Barça en l'univers simbòlic català* (La identitat ètnica o nacional, L'estat i el nacionalisme d'estat, Els referents simbòlics dels catalans, El Barça com a símbol de catalanitat, El Barça com a símbol d'integració); *Un univers simbòlic generador de complexos dispositius rituals* (L'afirmació ritualitzada de la identitat, Barça-Reial Madrid, una complexa dramatització; Els sagrats colors de la tribu); *Barça, metàfora d'una guerra freda* (Una batalla ritualitzada, Una guerra continuada per altres mitjans, El monopoli de la identitat en joc); i *Barça i religió, més enllà de l'analogia i la metàfora?*